

אדר תשפ"ו
מרץ 2026

תמיכה בתלמידים, בהורים ובצוותים ע"י מרפאים בעיסוק בעת סגירת מוסדות חינוך בחירום

שרית יעקובי קוזניר ונורית בן זיו, מדריכות ארציות לריפוי בעיסוק

מטרה

מטרת מסמך זה היא לתאר מסגרת התערבות למרפאים בעיסוק לתמיכה בתלמידים לצורך שימור וקידום הנלמד בטיפולים, שמירה על סדר יום, הצעות ליצירת שגרה חלופית, בעת שהייה בביתם כשמוסדות החינוך סגורים. התמיכה תינתן לתלמידים מטופלים בשגרה שעברו תהליך הערכה ונכתבו להם תכניות אישיות.

רציונל

- למרפאים בעיסוק במערכת החינוך, כישורים וידע מקצועיים שמאפשרים להם לתרום לתלמידים בעת חירום ושהייה בביתם במספר היבטים:
- שימור קשר קיים עם התלמיד והכלתו גם בעת חירום.
- הבניית שגרה במצב חירום כולל התייחסות לסדר יום מובנה בסביבה הביתית, שמירה על איזון עיסוקי הכולל מגוון פעילויות ועיסוקים ותחושת רווחה אישית.
- קידום יכולת לויסות עצמי וקרקוע (מציאת עוגנים) במטרה לקדם בריאות והשתתפות בעיסוקים, באמצעות טכניקות ואסטרטגיות המערבות מרכיבים חושיים, תנועתיים, קונטיביים, רגשיים ו/או חברתיים.
- שמירה על רצף הטיפול בהקשר לתל"א ולתח"י של התלמיד/ה.
- איתור קשיים שעולים בהתמודדות עם מצב החרום, מתן מענים מותאמים והפנייה במידת הצורך לגורם מתאים בצוות הרב מקצועי.
- יצירת מערכת תמיכות בהתאם לכללי [קוד אתי בריפוי בעיסוק](#), שמירה על פרטיות המטופל ונקיטת אמצעי זהירות מרבית למניעת חשיפה של תכני הטיפול.
- אפשרות להתערבויות מקדמות השתתפות :

הדרכה לתרגול מיומנויות הגיינה אישית, לאכילה ולבליעה, לניידות בתוך הבית, ללבוש, לשימוש בשירותים ולרחצה. להתאמת אביזרי עזר וסביבה ביתית, שינה	טיפול עצמי (BADL)
הדרכה לתרגול מיומנויות של הכנת ארוחה קלה, קניות ושימוש בכסף, שימוש באמצעי תקשורת, ניידות בסביבה הקרובה, שימוש בכתיבה לצרכי יום יום, שמירה על בטיחות ובריאות, המלצה והדרכה לשימוש באביזרי עזר	פעילויות יומיומיות אינסטרומנטליות (IADL)
תרגול והדרכה במשחק באופנים שונים: משחק יחידני, בזוג, בקבוצה קטנה, עם בני משפחה, בחצר משחקים ושימוש באביזרים שונים כולל טכנולוגיה מסייעת למשחק	משחק
תרגול והדרכה לרכישת מיומנויות לפעילויות פנאי ולהעשרתן, התארגנות לקראת הפעילויות ובמהלכן לפעילויות תנועתיות בבית ובחצר, לפעילויות יצירה, לציור, למשחקי מחשב ולשימוש בטכנולוגיות לצרכי פנאי	פנאי

למידה	תרגול והדרכה לביצוע מטלות למידה, התאמת הפעילויות לתלמידים ולצרכי התפתחותם, להתארגנות עם ציוד, לתכנון ובקרה, לשיפור יכולות תפקודים ניהוליים למטרות השתתפות בלמידה בכיתה או בגן
עיבוד וויסות חושי	הדרכה להורים ותרגול ישיר עם התלמיד/ה בפעילויות להרגעה / לעוררות של מערכות החוש בסביבה הביתית, בחצר ובפעילויות שונות
התאמות סביבת הבית והמרחב המוגן	המלצות לארגון והתאמות במרחב בו שוהה התלמיד לצורך וויסות וקידום תפקוד בעיסוקים שונים כגון - ADL, משחק, פנאי, מנוחה ולמידה
הכנה ליציאה לדיור חוץ ביתי / לצבא / לעבודה	קשר עם התלמיד ומשפחתו לקראת שינויים ומעברים, תרגול מיומנויות של ייצוג עצמי, חיפוש מידע, networking

אמצעים

- פעילות במגוון אמצעי תקשורת המתאפשרים, בהם יוכלו המרפאים בעיסוק לקיים את הרצף הטיפולי על פי כללים והנחיות להתנהלות נכונה ובטוחה במרחב הווירטואלי, קיימים בפורטל הפדגוגי: [מפגש כיתה וירטואלי](#).
- לגבי תלמידים שיכולתם המילולית מוגבלת - התקשורת תוכל להתקיים באמצעות תת"ח ובאמצעות/בתיאור ההורים.
- שימוש במרחב וירטואלי ניתן לקיים עם התלמיד (בתמיכת בן משפחה במידת הצורך), או עם קבוצת תלמידים בו זמנית.
- המלצה- המטפל ימלא טבלת מעקב (מצורפת) לשם שיתוף הצוות החינוכי-טיפולי במהלך התקופה ולאחריה.

התארגנות

- ברור הנחיות לטיפול בזמן חרום מטעם המת"א או המסגרת החינוכית.
- תכנון ותיאום אופי ההתערבות בין מטפלים שונים של אותו תלמיד, בדגש על ייחודיות של כל מקצוע ועל מנת למנוע כפילויות
- ידוע מחנכת הכיתה/ גננת על הכוונה ליצור קשר עם התלמידים המטופלים, תוך דיון משותף בסוגיות שעולות בעניינם.
- יצירת קשר עם הורי התלמידים לקבלת הסכמתם ותמיכתם בהתערבות טיפולית תוך מיפוי צרכים והחלטה משותפת על אופן ודרכי ההתערבות המתאימים.
- יצירת קשר עם התלמיד/ים- הטיפול מרחוק יתקיים על פי כללים והנחיות להתנהלות נכונה ובטוחה במרחב הווירטואלי, קיימים בפורטל הפדגוגי: [מפגש כיתה וירטואלי](#).
- קיום שיחות משוב מתוכננות עם המחנכת/גננת, לצורך שיתוף, עדכון והיוועצות הדדיים.

אופן ההתערבות

- יצירת קשר אישי עם כל התלמידים באחריות המטפל.
- בקבוצה טיפולית, חשוב להגדיר עם כל משתתף בנפרד את מידת המחויבות שלו למפגש הקבוצתי, על פי צרכיו בתקופה זו. ההמלצה היא להעדיף תקשורת קבוצתית, אך עם אפשרות למעבר לתמיכה אישית ע"י המרפא בעיסוק.
- הגדרת חוזה טיפולי לתקופה זו (שיהיה גם בידיעת ההורים ובהסכמתם):
 - ניתן ליצור קשר בזמנים הקבועים מראש ומוסכמים על הצדדים.
 - הגדרת מסגרת הטיפול בהתאם לשיח עם ההורים/ התלמיד: היכן התלמיד נמצא בזמן קיום הקשר, האם נוכחים במרחב בני משפחה נוספים או חברים בני גילו.

3. מומלץ שהתקשורת המרכזית תהיה במועד המפגש הקבוע במערכת השעות של המטפל, תוך גמישות וזמינות של המרפא בעיסוק גם בשעות אחרות.
4. חשוב ליידע שתנאי החיסיון לא יכולים להישמר באופן מוחלט כמו בטיפול בחדר/ במוסד החינוכי.
5. הגדרת מטרות טיפול ייעודיות לתקופה זו ואפיונה (על פי המוצג ברציונל), מומלץ מטרות לטווח קצר למספר שבועות בלבד.

הצעות לפעילות

- קביעת מטרות לכל מטופל או קבוצה טיפולית כגון: קידום יכולות משחק, טיפול עצמי בפעילויות יום יום בבית, למידה כגון ביצוע מטלות לימודיות, התארגנות ותכנון, קידום מיומנויות כתיבה והעתקה. חשוב שהמטרות תהיינה קשורות למהלך הטיפול שהתחיל ולא מנותקות ממנו תוך התחשבות בפניות הרגשית של המטופל.
- לצורך הרחבת דרכי הביטוי אפשר להציע שימוש באמצעים חזותיים שונים, רגשונים, טקסטים, ציורף שירים וסרטונים, צילום והקלטה של פעילות תנועתית, דרמטית, מילולית ומוסיקלית ושימוש באמצעי תת"ח שונים במידת הצורך.
- אפשר להציע פעילויות בתחומים השונים כמשימות שהתלמידים יעשו בין מפגש למפגש וישתפו את המטפל בתוצרים. אפשר להציע שיתוף הורים/אחים בביצוע ושיחזור הפעילות.
- ניתן להציע לתלמיד תכנון סדר יום ושימוש באמצעים חזותיים (כגון כתיבת סדר יום בטבלה, שימוש בסמלים לסדר יום, כרטיסי ניווט, לוחות תקשורת וכו')
- שימוש בסיפורים חברתיים המתאימים למצב החדש

מערך תמיכה למרפאים בעיסוק

- מערך ההדרכה השגרתי יישמר ככל הניתן בתיאום בין מומחית התחום למודרכות בהתאם להנחיות שיתקבלו, בין אם בקבוצות או בקשר אישי עם מומחית התחום. המפגשים יתקיימו על פי הנחיות של משרד החינוך ויכללו להתנהל באופן מתקשב בהתאם לנהלי המתי"א/ בית הספר.
- מומחית התחום תיענה לכל פניה בנושא היועצות מקצועית על מקרים שונים.
- מומחית התחום תהווה כתובת לפניה ולתמיכה אישית במרפא בעיסוק – במידת הצורך. שאלות נוספות אפשר יהיה להעביר דרך מומחית התחום לרפרנטיות למקצועות הבריאות במחוז או למדריכות ארציות לריפוי בעיסוק.
- תלמידים או הורים שזקוקים למענה מקצועי טיפולי נוסף/אחר - יופנו לצוות המוסד החינוכי (מנהל/ת, יועצת, פסיכולוג מחנכת).
- הדרכה לשימוש באמצעי תקשורת טכנולוגיים תינתן במידת הצורך ע"י גורמים מקצועיים במתי"א/ בית הספר.

להלן טבלה למעקב אחר תקשורת ותמיכה בין מרפאים בעיסוק למטופלים בתקופה זו

